

BUITEN

17^E JAARGANG N^O. 40.

ZATERDAG 6 OCTOBER 1923.

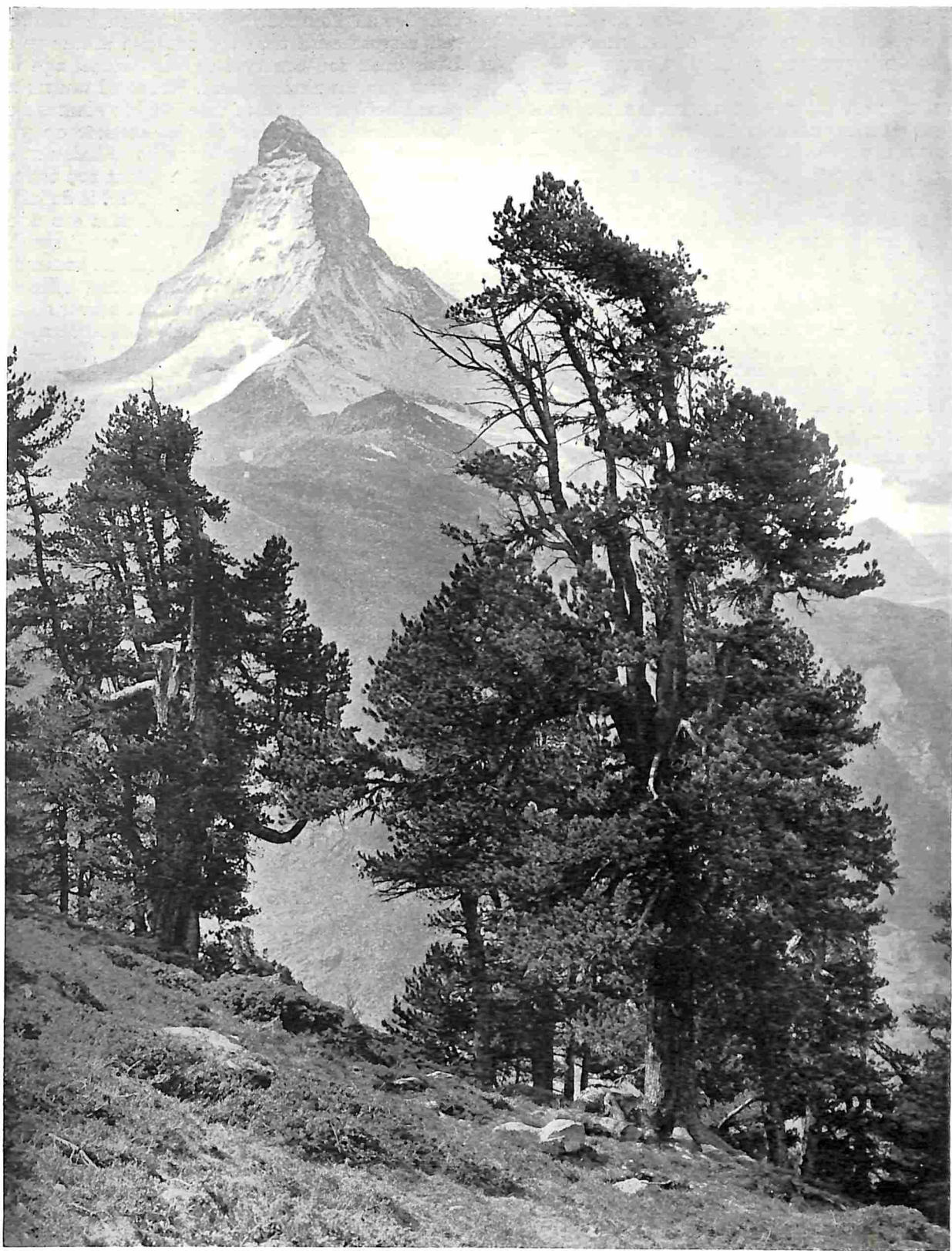

Foto Aug. Rupp.

DE MATTERHORN BIJ ZERMATT.

BUI TEN

Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE WITTE PRIESTER VAN SIVA (I7), door BURTON E. STEVENSON	BLZ. 470
HET BINNENHOF (VERVOLG), door Z., GEÏLL. BLZ. 472—475	
HOLLANDSCHE ZINDELIJKHEID, door J. SCHUITMAKER Cz.	BLZ. 475
DE MATTERHORN, door A. L., GEÏLLUSTREERD. BLZ. 469 EN 476	
OP WEG NAAR DE SAWAH, door 't H., „ „ „ „ „	476—477
BREDA'S RAADHUIS, door Mr. A. LOOSJES, „ „ „ „ „	477—479
JERONIMUS EN ZIJN DEFTIG UITERLIJK, door JOB STEYNEN	BLZ. 478
VAN MENSCHEN EN DIEREN, door G. D. ROBERTS (28) „ „ „ „ „	479
OUDE GEVEL AAN DE KLEINE POOT TE DEVENTER, ILLUSTRATIE	480

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men geheve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

UITGAVE VAN SCHELTEMA & HOLKEMA'S BOEKHANDEL
K. Groesbeek & Paul Nijhoff -AMSTERDAM-

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

DE WITTE PRIESTER VAN SIVA

I7) door BURTON E. STEVENSON.

„E N toch,” vervolgde ik langzaam, „werden afdrucken van Swains bebloede vingers op uw vaders gewaad gevonden”. „Maar,” hijgde zij, haar handen uit de mijne trekkend en ze ineenklemmend, „hoe kon dat mogelijk zijn? Dat is onmogelijk!” „Dat zou ik ook denken,” erkende ik, „als ik niet met mijn eigen oogen de afdrucken had gezien”. „U bent zeker dat het de zijne waren — u bent er zeker van?” „Ik vrees dat er geen twijfel kan bestaan”. En ik vertelde haar hoe Sylvester het had bewezen. Zij luisterde, onbewegelijk, zwijsend, nauwelijks ademhalend, met de wijd open-gesperde oogen op mijn gelaat gericht. Toen veranderde plotseling de uitdrukking van haar gezicht. Zij stond op uit haar stoel, snelde de kamer door, opende een boekenkast, en haalde er een dik, groot boek uit, in perkament gebonden. Haastig sloeg zij de bladen om en keek ze vluchtig door. Eensklaps hield zij op, en staarde met lijkleek gelaat naar een bladzijde. „Wat is er?” vroeg ik en snelde op haar toe. „Het is het boek met de vingerafdrucken,” hijgde zij. „Heel veel — o, heel veel — vader verzamelde en bestudeerde ze jaren lang. Hij geloofde — ik weet niet wat hij geloofde —” Zij zweeg, snikkend naar adem. „Ja,” zei ik, „en . . . ?” „Kijk!” fluisterde zij, het boek naar mij toe houdend, „die bladzijde is er niet langer. Ze is eruit gescheurd”. Toen sloot zij met een zenuwachtige rilling het boek, zette het weer op zijn plaats en snelde geruischloos naar de deur welke naar de hal leidde. Zij trok het gordijn weg en keek naar buiten. „O, ben jij het, Annie?” sprak zij, en ik zag het Iersche meisje buiten staan. „Ik wilde je juist roepen. Wil je Henri zeggen dat hij de tafeltjes en stoelen van het grasveld naar binnen brengt?” „Ja, juffrouw,” zei het meisje en ging heen. Miss Vaughan stond haar een oogenblik na te kijken, liet toen het

gordijn vallen en keerde in de kamer terug. Ik zag dat zij haar ontroering had bedwongen, maar haar gezicht was nog doodsbleek. Maar mijn gedachten waren geheel verward. Als Swains vingerafdrucken werkelijk uit het boek verdwenen waren — wat dan? Welk verband kon dat hebben met de bloedvlekken op het gewaad? Wat beteekende Miss Vaughans opgewondenheid? Wien had zij gedacht luisterend aan de deur te vinden? Ik kon haar alleen maar aanzien, en zij glimlachte flauw toen zij mijn blik zag. „Maar wat vermoedt u?” stamelde ik. „Ik begrijp niet —” „Ik ook niet,” viel zij mij in de rede. „Maar ik tracht te begrijpen — ik tracht te begrijpen”. En zij wong haar handen. „Het verdwijnen van de vingerafdrucken lijkt mij heel duidelijk,” zei Hinman, naar voren komend. „Mr. Vaughan heeft ze er ongetwijfeld zelf uitgescheurd toen hij zulk een afkeer van Swain kreeg. Deze daad zou een typisch verschijnsel zijn bij een zekeren vorm van krankzinnigheid. Niemand anders zou een motief gehad hebben om ze te vernietigen; niemand anders zou een boek durven schenden dat hij zoozeer op prijs stelde”. Miss Vaughan scheen vrijer adem te halen maar de spanning verdween niet uit haar blik. „Dat zou ten minste een verklaring kunnen zijn,” gaf ik toe. „Het is de juiste verklaring,” zei Hinman vol vertrouwen. „Kunt u een andere verklaring ervoor geven, Miss Vaughan?” „Neen,” sprak zij langzaam, „neen.” En zij liep eenige malen de kamer open neer. Toen scheen zij het onderwerp los te laten. „Hoe dan ook, het is niet zoo belangrijk. Ik wensch met u over mijns vaders begrafenis te spreken, Dr. Hinman,” vervolgde zij op veranderden toon. „Heeft die morgen plaats?” „Ja — om elf uur. Ik heb alle maatregelen genomen, die ik zonder u te raadplegen, kon treffen. Maar er zijn enkele dingen die u mij zult moeten zeggen”. „Welke zijn dat?” „Verlangt u een geestelijke?” „Neen, hij zou het niet gewenscht hebben. Als er een priester bij is, zou het zijn eigen geestelijke moeten zijn”. „Bedoelt u den Yogi?” „Ja”. „Zijn er ook bloedverwanten, die verwittigd moeten worden?” „Neen”. „Waar zal het lijk begraven worden?” „Het moet niet begraven worden. Het moet aan de vlammen worden prijsgegeven. Dat was zijn wensch”. „Best, ik zal alles voor de crematie verzorgen. Verlangt u erbij te zijn?” „Neen, neen!” riep zij vol afgrijzen. „Dat is, geloof ik, alles,” zei Hinman langzaam. „En nu moet ik heengaan. Ik smek u, u niet te veel te vermoeien”. „Dat zal ik niet,” beloofde zij. Hij boog en ging heen. De namiddag ging over in den avond, en de schaduwen in het vertrek werden donkerder. Ik keek met een gevoel van angst om mij heen. „De pleegzusters zijn immers nog hier?” „Ja, maar morgen zend ik ze weg”. Ik weifelde een oogenblik. Ik wilde haar niet angstig maken, maar toch — „Als zij vertrokken zijn zal het voor u hier erg eenzaam wezen,” sprak ik. „Ik ben aan de eenzaamheid gewoon”. „De vrouw van mijn compagnon, Mrs. Royce, zou blij zijn als u bij haar zoudt willen komen,” zei ik. „Ik heb een brief van haar”. En ik gaf hem haar. Zij stond ernaar te kijken met een diepen rimpel tusschen haar oogen. Zij opende den brief niet. „Zij is zeer vriendelijk,” mompelde zij en haar toon verbaasde en grieve mij. „Mag ik u morgen bezoeken?” „Als u dat verlangt”. „Ik zal in den namiddag komen,” zei ik en greep mijn hoed. „Kan ik nog iets voor u doen?” „Neen, ik geloof het niet”. Zij was zichtbaar verstrooid en antwoordde bijna afwezig, met een koelheid, die een scherpe tegenstelling vormde met de warmte van haar vroeger optreden. „Dan zal ik u goeden dag zeggen”. „Goeden dag, Mr. Lester — en ik dank u.” Zij ging met mij naar de deur en stond mij een oogenblik na te zien; toen keerde zij in huis terug. En ik ging de laan door met een kil gevoel in mijn hart.

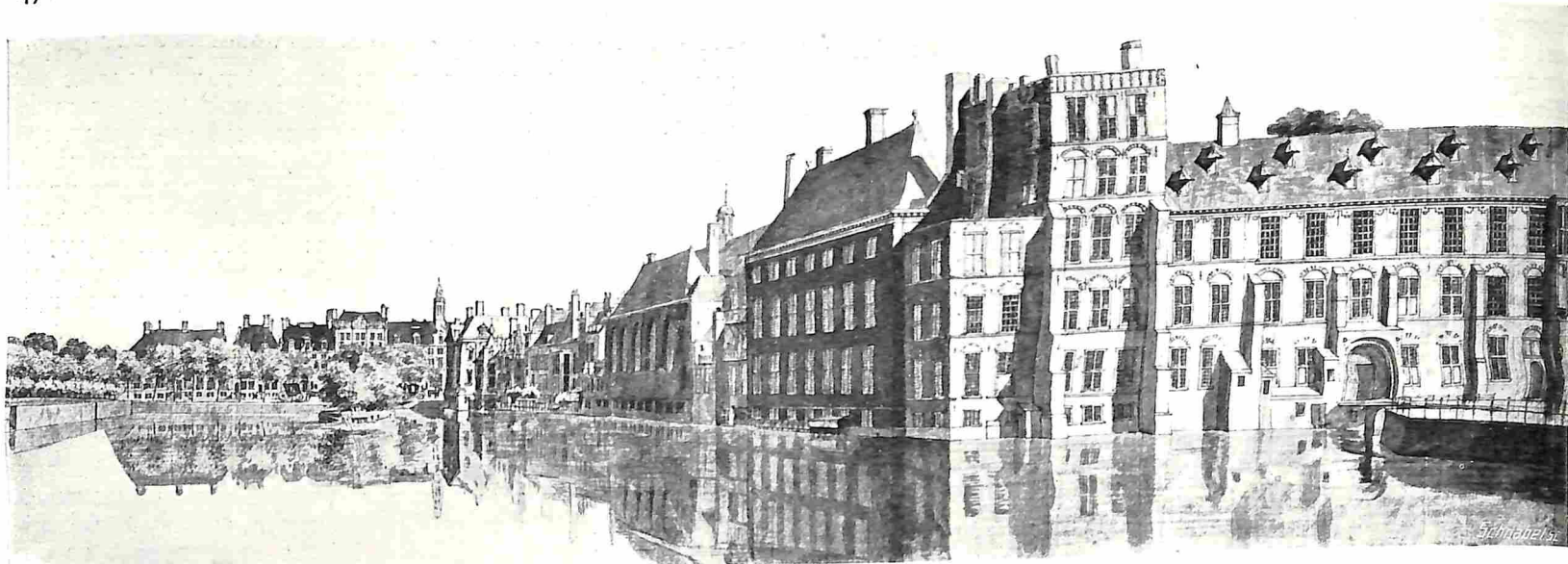
ACHTTIENDE HOOFDSTUK.

GODFREY'S THEORIE.

Ik was verbaasd, toen ik een uur later thuis kwam, Godfrey te vinden, die reeds op mij wachtte met eten. „Ik tracht altijd Zaterdagavond vroeg weg te komen,” zei hij. „De baas gooit altijd het werk op de anderen als hij kan. Dat is de reden, dat ik zoo gauw weg liep na het gerechtelijk onderzoek. Het heele verhaal is al klaar, en nu zullen wij een lekker diner hebben — al zeg ik het zelf — en dan een gezellig praatje. Ik voel dat ik dit noodig heb, Lester.” „Ik ook,” sprak ik, „ofschoon ik vrees dat het ons niet veel verder zal brengen.” „Het vreemde van het geval is,” zei Godfrey peinzend, „dat hoe verder wij komen, hoe verwarder het wordt.” „Ja,” gaf ik toe, „en hoe meer men erover denkt, hoe minder men ervan

begrijpt." „Ik stel voor dat wij het een poosje met rust laten," zei Godfrey, en bracht het gesprek op andere dingen. Niemand kon gezelliger dan hij praten over muziek, kunst of literatuur. Hoe hij het klaar speelde begreep ik niet, maar hij scheen alles gelezen te hebben, alles te hebben gezien, alles te hebben gehoord. Marryat b.v. — wie leest er tegenwoordig nog Marryat? En toch had hij het „Spookschip" gelezen en wist dus iets van Goa. Een uur verliep zeer snel en eindelijk stond hij op en ging mij voor naar zijn studeervertrek. „Een vriend van mij heeft mij vandaag in mijn bureau bezocht," merkte hij op, „een Cubaansche planter, die nu en dan in New York komt en dien ik eenige jaren geleden uit een zeer ernstige moeilijkheid heb geholpen. Misschien zal ik je hiervan wel eens wat vertellen. Hij brengt mij altijd een pakje van zijn eigen speciale sigaren. Ik heb hem vandaag niet gesproken, maar hij heeft de sigaren achter gelaten en ik zou graag zien dat jij er een probeerde. Misschien geeft die je een inspiratie." Hij ging naar zijn bureau, opende een in staniool gewikkeld pakje, dat daar lag en haalde er voorzichtig twee dikke sigaren uit van een diep glanzend bruine kleur. „Misschien heb je wel gehoord van de speciale sigaren, die voor Pierpont Morgan gemaakt worden?" vervolgde hij, terwijl hij mij een toestak, na het pakje weer zorgvuldig ingewikkeld te hebben. „Nu, ik heb eens een van Morgans sigaren gerookt; ze was goed, heel goed — maar niet te vergelijken bij deze. Steek op!" Hij deed ik. Nooit te voren had ik een sigaar tusschen mijn lippen gehad, zoo geurig, zoo zacht, zoo heerlijk. Ik ademde den geurigen rook langzaam uit. „Godfrey," zei ik, „ik heb nooit te voren geweten wat tabak was. Zijn deze sigaren voor geld te krijgen? Ik ben maar een arme rechtsgeleerde, maar zelfs een per maand zou een genot zijn om van te droomen." Maar Godfrey schudde zijn hoofd. „Dat gevoel heb ik ook gehad," zei hij, „maar zij zijn niet te koop. En laten wij nu over Swain praten." „Laten wij het nog even uitstellen," smeekte ik. „Ik wil mijn geest niet laten afleiden." Godfrey lachte maar zweeg, en het eerstvolgende half-uur werd geen geluid gehoord. „Nu," zei ik ten slotte, „ben ik bereid te luisteren, steek van wal zoodra je er lust in hebt." „Ik heb niet veel te vertellen," begon hij, „niets nieuws omtrent de zaak. Maar ik ben naar de Tombs gegaan voor ik hierheen vertrok, om zeker te zijn, dat Swain alles had, wat hij verlangde. Ze hebben hem een bovenvel gegeven en naar de Marathon gestuurd om dingen voor hem te halen, en ik heb het zoo geregeld, dat zijn eten hem wordt gestuurd." „Daar had ik aan moeten denken," zei ik vol gewetenswroeging. „Ik ben je zeer verplicht, Godfrey. Heb je hem gezien?" „Slechts een oogenblik. Hij heeft eenige studieboeken laten komen, en merkte op dat hij nu heel wat tijd had om te studeeren. De manier, waarop hij de zaak opvat, bevalt mij. Hij heeft mij een boodschap voor je meegegeven." „Wat was dat?" „Dat je je belofte niet moest vergeten." Ik bleef eenige oogenblikken peinzend rooken. „Ik heb hem beloofd dat ik Miss Vaughan uit dat huis zou halen," zei ik ten slotte. „Ik heb Mrs. Royce haar een brief laten schrijven, waarin zij haar uitnodigde bij haar te logeeren. Dien heb ik haar vanmiddag gegeven." „Wat zei zij?" „Zij zei niets, maar ik kon zien, dat het denkbeeld haar niet aanlokte. En ik had den heelen tijd gedacht dat zij het met beide handen zou aangrijpen." Godfrey gromde even — ik kon niet zeggen of het van verrassing of van voldoening was. „Waarom heb je haar vandaag niet voor het gerecht laten komen, Lester?" vroeg hij. „Bang haar overstuur te brengen?" „Dat zou mij niet teruggehouden hebben, als haar getuigenis Swain had kunnen helpen. Maar dat zou hem nog dieper in de moeilijkheden getrokken hebben." „Hoezoo?" „Nu, in de eerste plaats zegt zij dat zij, terwijl zij en haar vader naar huis terugkeerden, voetstappen achter hen hoorde en dacht dat Swain ze volgde, omdat dit een heel natuurlijk ding geweest zou zijn; en in de tweede plaats zag zij dien bebloeden zakdoek op den vloer naast haar vaders stoel, toen zij de kamer inkwam en hem dood vond". „Dus," zei Godfrey langzaam, „kon die niet van Swains pols gevallen zijn toen hij bukte om haar op te tillen". „Neen, bovendien weten wij heel goed dat de doek niet om Swains pols was toen hij over den muur terugkeerde. Goldberger weet het ook en hij zal het ons den volgende keer vragen". „Misschien was hij in zijn mouw omhoog geschoven — wij waren niet absoluut zeker hiervan, maar dit nieuwe bewijs geeft een andere wending aan de zaak." Ik knikte treurig en Godfrey rookte peinzend verder. Maar mijn sigaar scheen iets van haar geur verloren te hebben.

„Hoe kwam het, dat Miss Vaughan het lijk heeft gevonden?" vroeg hij ten slotte, en ik vertelde hem het verhaal zooals zij het mij had verteld. Hij bleef eenige oogenblikken er over peinzen; toen boog hij zich voorover en legde zijn hand op mijn knie. „Nu, Lester," zei hij, „laten wij deze zaak eens goed bekijken. Ze kan niet zoo duister zijn als zij schijnt; er moet ergens een lichtschijnsel wezen. Hier is de zaak, van alle onnoodige aanhangsels ontdaan: Swain klimt ongeveer elf uur over den muur en snijdt zich daarbij in den pols; Miss Vaughan ontmoet hem tegen half twaalf, en bemerkt na een poosje dat zijn pols bloedt, en bindt haar zakdoek er omheen. Zij komen overeen dat haar vader op krankzinnigheid zal worden onderzocht; zij spreken een ontmoeting af voor den volgende avond, en staan op het punt afscheid van elkaar te nemen, als haar vader op hen toerent, Swain op brutale wijze aanvliegt en zijn dochter meeneemt. Dat moet ongeveer twaalf uur geweest zijn. Volgens zijn verhaal blijft Swain daar tien of vijftien minuten zitten, ten slotte ziet hij de cobra of verbeeldt zich dat hij dit doet, en gaat op de vlucht, waarbij hij zijn hoofd hevig tegen een boom stoot. Hij klimt in half versuften toestand over den muur. De zakdoek is niet meer om zijn pols. Dat was, zooals je je zult herinneren, tegen twintig minuten over twaalfen. Bijna onmiddellijk daarop hoorden wij Miss Vaughans gegil. Daarna is Swain niet meer dan een minuut uit onze oogen geweest — een tijd die in elk geval te kort was om iets uit te voeren, dat wij niet weten. Intusschen is Miss Vaughan met haar vader naar het huis teruggekeerd, heeft voetstappen achter zich gehoord en het als vanzelfsprekend beschouwd dat het Swain is, die haar op een afstand volgt. Zij gaat naar haar kamer, blijft daar ongeveer een kwartier, komt weer beneden en vindt haar vader dood. Laat ons nu eens nagaan wat er is gebeurd. Je hadt gelijk toen je zei dat haar vader onmiddellijk nadat zij hem had verlaten, geworgd moest zijn. Anders zou hij kramptrekkingen gehad hebben op een manier dat zij het gezien moest hebben. Ongetwijfeld is hij uitgeput door zijn aanval van woede, in den stoel neergevallen; de moordenaar kwam door de tuindeur binnen, bleef stilstaan om het eind gordijnkoord af te snijden en er een strop van te maken — dat moet minstens een minuut in beslag genomen hebben — en worgde toen zijn slachtoffer. Toen hoorde hij haar de trap afkomen en hij ontsnapte door de tuindeur juist terwijl zij de andere deur inkwam. Zij zag het gordijn nog wuiven. Toen verloor zij het bewustzijn. Wat zijn nu de aanwijzingen voor den moordenaar? Een koord met een bijzonderen knoop, de bebloede zakdoek, en de vingerafdrukken op het kleed van den doode." Godfrey zweeg een oogenblik. De zaak was buitengewoon duidelijk — en buitengewoon raadselachtig. Het was een geplaveide weg, glad en breed en zonder eenigen hinderpaal, maar hij eindigde in een doodlopend steegje! „Een ding is zeker," vervolgde Godfrey eindelijk, „de moord is door iemand gepleegd — door Swain of door een van de Hindoes of door een onbekende. Laten wij de bewijzen voor en tegen elk dezer overwegen. Tegen Swain kan worden aangevoerd dat hij in het park was, dat hij tijd had gehad om het te doen en ook eenige aanleiding — ofschoon de provocatie bij iemand als Swain, als hij bij zijn volle verstand was, heel onbeteekenend moet genoemd worden — een zakdoek die om zijn pols was gebonden, werd naast het lijk gevonden, en zijn vingerafdrukken staan erop. Miss Vaughan geloofde dat hij hem gevolgd was; hij erkent dat hij erover dacht dit te doen. Te zijnen gunste kan worden aangevoerd, dat een man als Swain geen moord pleegt — ofschoon dit een gevaarlijke generalisatie is, want alle soorten van menschen plegen moorden; maar als hij dit wel deed, zou dat alleen kunnen geschieden onder sterke provocatie en in heftige drift, zeer zeker niet in koelen bloede met een strop; en ten slotte, als de beweging van het gordijn, door Miss Vaughan opgemerkt, door den moordenaar werd gemaakt, dan zou het onmogelijk Swain geweest kunnen zijn, omdat die op dat oogenblik bij ons was. Je zult zien dat er heel wat bewijzen tegen hem zijn, en de eenige bewering, die voor hem pleit is, dat zulk een misdad onmogelijk is voor iemand van zijn temperament. Je weet zelf hoe zwak zulk een verdediging is. Tegen de Hindoes anderzijds is eigenlijk de eenige basis voor verdenking dat zulk een misdad volgens hun temperament mogelijk is. Misschien zijn zij in het park geweest en de wijze van den moord riekt sterk naar Thuggee — ofschoon wij niet moeten vergeten dat Swain heeft erkend dat hij dien knoop zou kunnen maken." (Wordt vervolg.)

GEZICHT OP DEN VIJVER EN DE BINNENHOFGEBOUWEN IN DE 19^E EEUW, VOOR DE SLOOPING
VAN DE HOFKAPEL.
RECHTS DE BEHUIZING DER EERSTE KAMER MET DE STADHOUDERSPOORT.

HET BINNENHOF.

DE BEHUIZING DER EERSTE KAMER (*Vervolg*).

TOEN de Grondwetsherziening van 1848 was tot stand gekomen, die de openbaarheid van de vergaderingen der Eerste Kamer voorschreef en het aantal harer leden tot negen en dertig verhoogde, moest dit college over eene ruimere zaal kunnen beschikken dan de Trêveszaal, waar het tot nu toe vergaderde. De griffie, de boekerij en de vertrekken voor de drie afdeelingen, waarin de Kamer zich voor het onderzoek der wetsontwerpen verdeelde, waren gelegen tusschen de Trêveszaal en de Hofkapel. De groote zaal der oude Staten van Holland werd thans aangewezen voor de vergaderingen der Eerste Kamer. In een schrijven van 7 Mei 1849 van den Minister van Binnenlandsche Zaken de Kempenaer aan den voorzitter wordt bericht, dat de vergaderzaal der Provinciale Staten van Zuid-Holland, ingericht voor de openbare zittingen van de Eerste Kamer, in gereedheid is en ter beschikking van de Kamer wordt gesteld, onder mededeeling, dat zij tevens bestemd blijft voor de zittingen der Provinciale Staten. Dit schijnt de eenige mededeeling voor de Kamer omtrent de aanwijzing van hare nieuwe vergaderzaal geweest te zijn, want reeds veertien dagen later gaf de voorzitter de bezwaren te kennen, welke bij de Huishoudelijke Commissie en vele leden der Kamer tegen deze beschikking gerezen waren. Hij uitte zijne bevreemding, dat aan de Eerste Kamer niet als aan andere Staatscolleges eene afzonderlijke, voor haar alleen bestemde vergaderzaal werd toegewezen, en drong er ten sterkste op aan, dat de Kamer de uitsluitende beschikking over de zaal zoude hebben. Verder wees hij op de bezwaren, welke de groote afstand tusschen de zaal en de sectiekamers en de inrichting der tribunes in de zaal opleverden. Door dit schrijven werd alleen bereikt, dat de sleutel van de zaal onder berusting van den concierge der Kamer werd gesteld en de Provinciale Staten zich telkens tot de Kamer hadden te wenden, wanneer zij de zaal moesten gebruiken. Zooals de vergaderzaal toen voor de Eerste Kamer is ingericht, is zij, op de vensters en de tribunes na, sedert gebleven. Allereerst werd de opstelling der zitplaatsen veranderd. De fraaie eikenhouten balustrade, die het gestoelte omsloot, is toen ook opgeruimd. Zij schijnt den weg te zijn gevolgd van de wandtapijten, althans is zij spoorloos verdwenen. Tegen het midden van den wand tegenover de vensters werd op eene kleine verhevenheid geplaatst het bureau van den voorzitter, met rechts en links van hem de griffier en de commies-griffier. Tegenover den voorzitter zijn aan eene groote tafel voor het middelste raam de Ministers gezeten. De ruimte tusschen bureau en Ministers-tafel is gedeeltelijk ingenomen door eene tafel voor den directeur van den stenographischen dienst en eene voor de stenographen, terwijl er aan beiden zijden vóór de banken der leden stoelen zijn gezet. Aan weerszijden van die ruimte zijn in drie opgaande rijen vier en twintig banken geplaatst. Op zeer korten afstand van de laatste rij bevonden zich gelijk-

vloers tribunes. Wat de wanden aangaat, werden in vier van de vijf halfronde bovenvakken van den zuidmuur en in de beide bovenvakken aan weerszijden van de schoorsteenportretten geschilderd in medaillons, welke omgeven zijn door loofwerk, geschilderd in den trant van dat van de zoldering. Zij stellen voor: Johan van Oldenbarneveltdt, Adriaan Pauw, Jan de Witt, Gaspar Fagel, Anthonie Heynsius, Simon van Slingelandt, Laurens Pieter van de Spiegel en Rutger Jan Schimmelpenninck. De namen waren opgegeven door Mr. Jacob van Lennep, wiens raad Minister de Kempenaer had ingewonnen over de vraag, welke beroemde Nederlandsche Staatslieden in aanmerking zouden komen om de acht leeg vakken met hunne beeltenis te sieren ¹⁾. Volgens Ising, die ten onrechte Cats in plaats van Pauw noemt, moeten de portretten worden toegeschreven aan den Haagschen steden- en decoratieschilder B. J. van Hove. In de middenis van den muur achter het voorzittersgestoelte werd het door J. A. Kruseman Jz. geschilderd, meer dan levensgroot portret van Koning Willem II geplaatst. De vorst is er op voorgesteld in uniform, staande ten voeten uit voor den troon. Dit schilderij was een geschenk van den Koning aan de Eerste Kamer. Boven het schilderij is in het halfronde muurvak het Nederlandsche wapen geschilderd. De muren en pilasters der zaal zijn grijswit gemarmerd en de zes leeg nissen met groene gordijnen behangen. Het bruingeschilderde houtwerk is versierd met veel zwaar verguld loofwerk. Had de Kamer zich niet voldaan betoond met de aanwijzing van hare vergaderzaal, ook de Staten waren ontevreden, dat zij voortaan het gebruik van hun lokaal met een ander college moesten deelen. Zij wendden zich in December 1852 met een adres tot den Koning, waarin zij, erkennende geen recht op de zaal te hebben, daar in 1798 alle bezittingen der provinciën nationaal waren verklaard, verzochten, dat aan de Eerste Kamer eene andere vergaderplaats zoude worden aangewezen of wel hun eene andere geschikte en waardige vergaderzaal toegekend. Het verzoek werd niet voor inwilliging vatbaar gevonden. Een ander lokaal, zoo werd geantwoord door Minister Thorbecke, was voor de Eerste Kamer niet beschikbaar. Wenschten de Staten eene afzonderlijke vergaderzaal, dan zoude het middel zijn om aan dat verlangen te voldoen, dat de provincie zelve zich een lokaal aanschafte. Inmiddels trachtte de Kamer den toestand te verbeteren. Op haren aandrang was in het voorjaar van 1850 eene overdekte gemeenschap tusschen de vergaderzaal en de sectiekamers tot stand gebracht door het wederom in gebruik stellen van de oude bovengaanderij, gaande langs de Hofkapel, welke tijdens de Republiek de verbinding uitmaakte tusschen het gebouw der Staten van Holland en dat der Staten-Generaal. Na langdurige onderhandelingen met de Regeering werden eindelijk in 1870 de gelijkvloersche tribunes vervangen door verhoogde, op de wanden der zaal steunende tribunes. Reeds ter-

¹⁾ Het leven van Mr. Jacob van Lennep door Jhr. Dr. M. F. van Lennep, II, blz. 19 — 2 dln. — Amsterdam, bij P. N. van Kampen en Zoon, 1909.

stond na hare voltooiing gingen er stemmen op tegen de ont-siering, welke de zaal erdoor had ondergaan. De tribunes bederven dan ook in vele opzichten het geheel, daar zij de verhouding van de afmetingen der zaal verminken door de schoorsteenen van de schilderstukken af te snijden. Verschillende plannen zijn, ook nog in den allerlaatsten tijd, opgemaakt om ze te verwijderen, maar zij stuitten tot nu toe af op de eischen, welke ten behoeve van pers en publiek moeten gesteld worden. Het maken van loges in den wand tegenover de vensters, waardoor het geheel der zaal het minst zoude lijden, zoude door de dikte van den muur slechts aan enkelen eene plaats verschaffen vanwaar men in de zaal kan zien en goed kan hooren, dus voor de verslaggevers der pers onbruikbaar zijn. Behalve de nieuwe tribunes waren de benedenvensters in de zaal in openslaande ramen veranderd, waarvan het glas later werd vervangen door spiegelruiten. Het houtwerk werd donkerbruin geschilderd en de lijsten en het loofwerk werden verguld. Een groot ongerief bleef nog steeds de groote afstand, die de vergaderzaal van de andere vertrekken der Kamer scheidde. Nadat in 1877 Mr. J. P. R. Tak van Poortvliet was opgetreden als Minister van het nieuw opgerichte departement van Waterstaat, Handel en Nijverheid, veranderde de toestand. Hij wenschte de gebouwen van het Binnenhof te restaureren met behoud zooveel mogelijk van het historisch karakter en dus ook bij gedeeltelijke vernieuwing ze te doen aansluiten bij het bestaande. In de eerste plaats zoude de verbetering van den noordelijken vleugel, waar zich de lokalen van de Eerste Kamer bevinden, worden ondernomen. Nu de Hofkapel niet meer voor den eeredienst gebruikt werd — zij was in 1875 door het Rijk van het Rooms-Katholiek Kerkbestuur gekocht — zoude die ruimte worden ingericht: de gelijkstraatsche benedenverdieping voor archief van het departement en de bovenverdieping voor de Eerste Kamer. In 1879 werd dit werk begonnen, dat in 1881 was ten einde gebracht. De bureaux van de Eerste Kamer bij de Trèveszaal werden ingericht voor het nieuwe departement, deze zaal en de oude vergaderzaal van de Staten-Generaal gerestaureerd en de oude lokalen tusschen de Kapel en de vergaderzaal der Kamer afgebroken. De Eerste Kamer verkreeg nu eene reeks vertrekken, namelijk twee zeer groote aan de zijde van het Binnenhof en vier aan den Vijverkant, gescheiden door een middengang met bovenlicht, welke uitkwam op het portaal van de nieuwe trap. Onder de kolonnade, daar waar de griffie op het Binnenhof uitspringt, was een nieuwe hoofdingang gemaakt, toegang gevende tot eene vestibule, waarin eene getraliede afsluiting was aangebracht; een gedeelte gaf toegang tot de bureaux van het departement van Waterstaat. In die vestibule was een breede trap, die in twee gedeelten, eerst westwaarts en dan oostwaarts naar een ruim portaal op de eerste verdieping voerde en van daar naar de, boven de trap open, tweede verdieping met aan de vier zijden een open portaal met balustrade. De zoldering van beide verdiepingen werd door acht kolommen geschraagd. Dit trappenhuis was door glas gedekt en vormde het midden van het gebouw, waarop alle lokalen uitkwamen; aan de zijde van het Binnenhof de griffie en de kamers van de directeuren van de Staatscourant en van de Stenographie, en aan den Vijverkant die van den voorzitter, den griffier en den commies-griffier, aan den zuidkant de antichambre met de vergaderzaal en de binnengaanderij, aan den noordkant de nieuwe afdelingskamers. De nieuwe kamers werden ingericht in oud-Hollandschen stijl. Toch leek het verkregene onvoldoende voor den dienst der Kamer. In de eerste plaats ontbrak er zoowel eene wacht- als eene spreekkamer, en moest de gang daarvoor dienst doen als de Kamer bijeen was. Voor de Ministers was al evenmin een afzonderlijk vertrek beschikbaar. Het archief boven de griffie werd langzamerhand

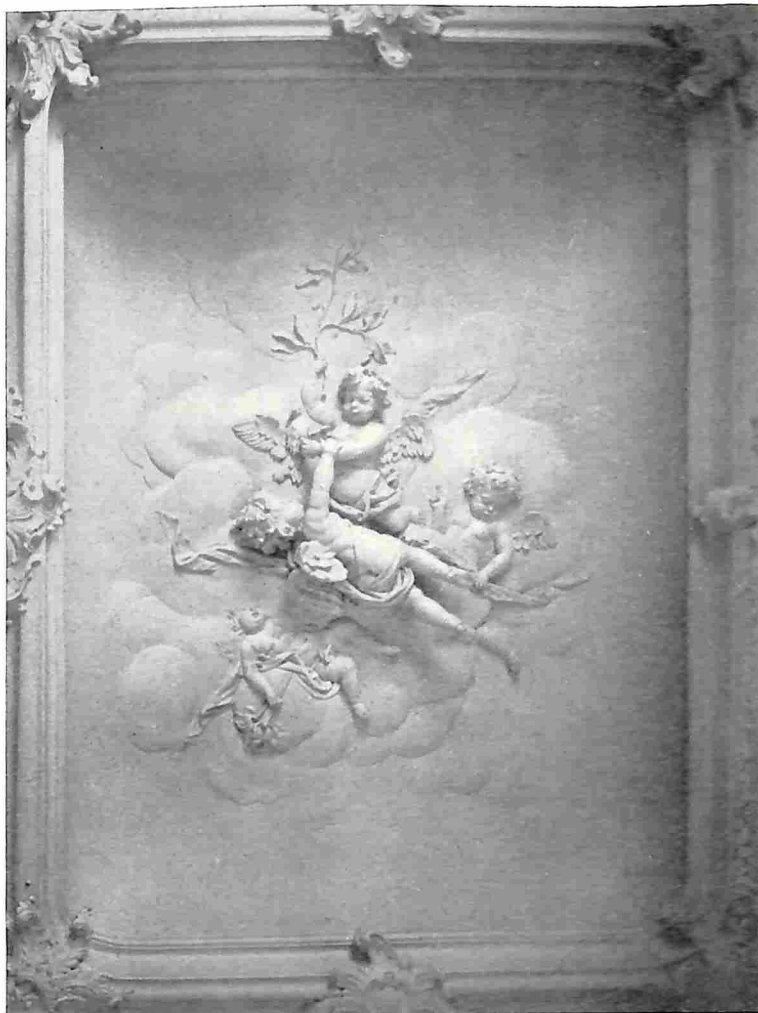

Foto C. Steenbergh.

TRAPPENHUIS-PLAFOND IN HET V.M. STADHOUDERLIJK KWARTIER.

zoo overladen, dat de vloer bedenkelijk begon door te buigen. De stenographen bleven nog steeds hun arbeid verrichten in de gaanderij van de eerste verdieping achter de vergaderzaal, waar eenige lessenaars voor hen waren geplaatst. Een lokaal voor de verzending der stukken was er niet; daarvoor diende ook al de genoemde gaanderij. Bij de groote vermeerdering van werkzaamheden der Staten-Generaal, begonnen in de laatste jaren van de vorige eeuw en steeds voortgaande — in 1892 werden door de expeditie der Eerste Kamer 87.048 stukken behandeld, in 1920 182.520 — deed dit gebrek aan localiteit zich meer drukkend gevoelen. De meermalen gegeven toe-

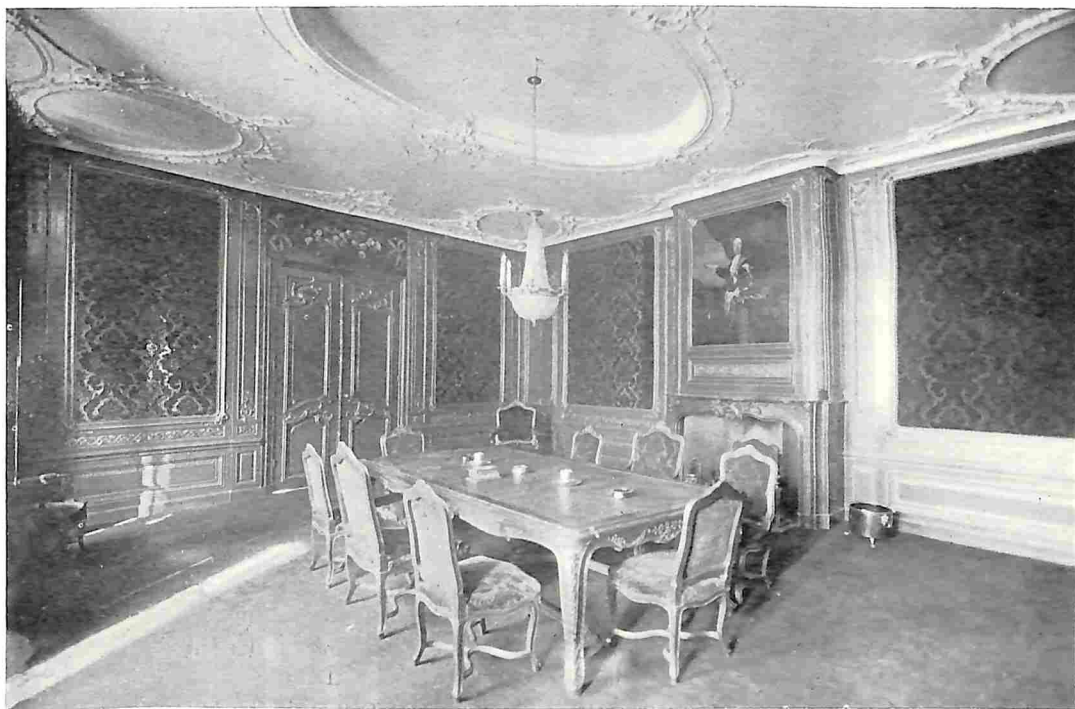

Foto C. Steenbergh.

VERGADERZAAL DOOR DEN RAAD VAN STATE TEN GEBRUIKE AFGE-STAAN AAN DE MINISTERS, VOOR 'T GEVAL ZIJ EEN VERGADERING DER EERSTE KAMER HEBBEN BIJ TE WONEN.

HOLLANDSCHE ZINDELJKHEID.

JACOB van Lennep beweert in „De Nederlander” (uitgegeven in 1840), dat de Hollandsche werkmeid, als vertegenwoordigster van ons zedelijk volkskarakter, twee eigenschappen bezit, die van oudsher die van onze natie zijn geweest: werkzaamheid en zindelijkheid. Volgens hem is zindelijkheid bij ons minder een deugd dan een voorwaarde van ons bestaan. In een vochtig klimaat als 't onze zouden de planten spoedig weggroten, de goten verstopt raken, 't water in de bakken bederven, de kelders vol paddestoelen, de zolders vol schimmel, de stoepen vol modder staan, indien men eens durfde afzien van dat aanhoudend schrobben en boenen en schuren en wrijven. ☼ Op Zaterdagmorgen kan men volgens den auteur de werkzame, zindelijke werkmeid in haar volle kracht zien, als men langs een der Amsterdamsche grachten wandelt. „Dan staan alle voordeuren open, al wijst de thermometer 10 graden onder nul, dan stroomt het water bij emmers vol over stoep en gangen, al moest het zich terstond herscheppen in een vloer van ijs, waar het halve huisgezin op uitgleed en den hals brak: dan schijnt er aan het boenen en schrobben geen eind te zullen komen.” ☼ Over 't gebruik van de glazenspuit zegt

Van Lennep: „Wat beklagt men zich dan, dat er in onze steden geen fonteynen zijn? Zaterdagmiddag is elke burgwal, elke hoofdstraat 'n fontein, waar honderden stroomnadjaden, niet van brons of marmer, maar vol kracht en leven, het water in sierlijke bogen naar boven persen, het met vroolijk gekletter tegen de hooge glasruiten doen ruischen en door de geheele buurt frischheid en koelte verspreiden”. In onze dagen is de glazenspuit op non activiteit gesteld, nu we een waterleiding hebben, maar 't over-

vloedige gespoel en geklets met water is nog wel zoo hevig als vroeger, en in ons vochtig klimaat, ons waterrijk land wordt nog altijd de homoeopathische geneeswijze toegepast om alle overvloedige vochtigheid te verdrijven door stroomen waters. ☼ Ten allen tijde hebben vreemdelingen naar al dat gestroom, gespoel, geboen, geschrob en gespuut, staan kijken met verbazing. Ontelbaar zijn de berichten van vreemdelingen over onze kraakzindelijkheid. Vooral Broek in Waterland is van groote vermaardheid in het buitenland. Maar dit dorp is slechts een type. 't Is mogelijk, dat de wasch-, boen-, schrob-wrijfmanie daar tot een maximum bestond en nog bestaat, dat elders in Noord-Holland niet geheel bereikt werd; maar de wonderen van geschrobde en geboende en beschilderde straatjes langs het huis; geverfde schelpjes om perkjes van zand of zaagsel op de koestallen; touwen gebonden aan koestaarten en loopend over katrollen aan den zolder om te verhinderen, dat die staarten in „de groep” achter het vee kwamen te hangen als 't ging liggen — ze waren en zijn nog overal in de dorpen benoorden 't IJ te zien. Zoo goed als de „huisjes” heel aan 't uiteinde van „de werf”, mooi geverfd en gelakt, gebouwtjes waar elk mensch nu eenmaal behoefte aan heeft, maar waarvan men als bewoner of bezoeker van de Noordhollandsche huizen alleen kan gebruik maken na een lange reis onder

alle weersgesteldheid; vloermatten, die met was worden gewreven, vloeren in koegangen, die elk voorjaar als de beesten naar de weide zijn gebracht, opnieuw worden bestreken met een dikke teer- of verflaag; schutten op de stallen en zolders daarboven, die geregeld weer worden gewit en geblauwd. Dat alles behoorde tot de wonderen der Hollandsche, speciaal Noord-hollandsche menschen, die waarschijnlijk wel de „kraakzindelijksten” zijn van alle menschen ter wereld. Die uitersten van een zindelijkheid, welke eischte, dat alles moest schitteren en blinken, alsof 't splinternieuw was en die eigenlijk, voor een deel althans, ontaarde in pronkzucht, zijn echter niet meer zóó algemeen als vroeger. De kostbare borden en schotels van blauw porselein, die op de stallen te pronk stonden in 't zomerhalfjaar, hangen aan den wand of zijn verkocht aan den antiquair, en veel veeboeren vinden 't thans goedkooper en practischer, de stallen in 't voorjaar gewoon schoon te maken en verder te laten voor wat ze zijn, en er geen pronkvertrek van te maken. ☼ Van Effen in z'n „Spectator” en de dames Wolf en Deken weten met smaak te vertellen van de Oud-hollandsche zindelijkheidsmanie van de Nederlanders uit de 18e eeuw. Juffrouw Martha de Harde, de tante van Alida Leevend, haalde uit schoonmaakwoede altijd alles

overhoop, en in een andere beschrijving wordt een goeie sukkel van een man geschetst, die op Zaterdagmiddag met z'n voeten op 'n stoof bij de haard zat te kleumen, terwijl er geen vuur mocht worden aangelegd omdat de haardplaat pas geschuurd was. In Noord-Holland gebeurde het dat 'n sullige boer Zaterdag niet van zekere plaats mocht gebruik maken, omdat ze pas was geboend en gezeemd. Joris Goedbloed moest zich maar behelpen met Gods vrije natuur, achter in den boomgaard. De pronkkamer was overal, als 't

heilige der heiligen, een terrein, dat haast nooit werd betreden, zelfs niet door den heer des huizes, en er waren er die met het gezin, knechts en meiden inclus, meest in „de boet” 1) huisden; bij het eten werd een krant gelegd over een ruwe tafel, om 't tafellaken schoon te houden en de meubels en gladde matten te ontzien. ☼ De klompen werden voor de buitendeur uitgetrokken (als 't regende worden ze omgekeerd om niet vol water te loopen). Ieder gaat op kousen door het huis, maar die kousen hebben soms zolen van pilow. De vrouwen en dochters hebben muiltjes aan. Er is wel eenige verandering in sommige dier eigenaardige gebruiken gekomen, waarvan de zindelijkheidsmanie de oorzaak was, maar vele bestaan nog heden. ☼ Met de zindelijkheid op het lichaam was 't echter heel anders gesteld. Van geregeld baden was geen sprake, en tandenborstels waren voor verreweg de meesten een onbekend gereedschap. Er waren vrouwen, die niet van witte kousen hielden want daar blonken de voeten zoo door heen. Het beddegoed was van de uiterste reinheid en 't schitterendste wit, maar 't slapen in bedsteden met deuren en dikke gordijnen was regel, en daar die bedsteden meestal in de woonkamer waren, was er van goed luchten van het beddegoed geen sprake. Ook thans nog zijn losse ledikanten en afzonderlijke slaapkamers uitzondering. ☼

1) Schuur.

Foto C. Steenbergh.

DE HAL IN HET GEBOUW DER EERSTE KAMER, GEMAAKT TER PLAATSE VAN HET TRAPPENHUIS.

Hoe 't trouwens gesteld was in de 17e eeuw met de zindelijkheid op het lichaam, ook in de steden, kan ons het versje van Vader Cats zeggen:

*„Wast u handen, wast u tanden
Dikwils, want het is u goed!
Maar wast zelden uwen voet.
Doch wat immer u geschied
Wast u hoofd zijn leven niet”.*

En de brave Cats was immers de zedemeester van onze voorouders? Christiaan Huygens bericht uit Parijs aan zijn vader als een groote bijzonderheid, dat hij zijn tanden had laten schoonmaken. Zoo zou ik nog heel wat staaltjes kunnen opnoemen. De toestanden zijn nadien vrij wat veranderd. Maar toch kan er nog veel verbeterd worden bij 't meer en meer doordringen der veranderde inzichten op hygiënisch gebied. Vooral ten platten lande is er nog veel, dat op verbetering wacht. J. SCHUITEMAKER Cz.

DE MATTERHORN.

DE bewoners der Alpenlanden, de hartstochtelijke Alpinisten en ook zij, die zonder zich aan „hoogtoeren” te buiten te gaan, toch vaak de bergwereld bezoeken, kennen wel de meeste namen van de hoogste bergtoppen, vele met eeuwige sneeuw bedekt, die zich hoog boven hunne omgeving tegen de lucht afteekenen; zij kennen wel de gedaante van den Mont Blanc, den Dent du Midi, den Finsteraarhorn, den Tödi, den Piz Bernina, de Marmolata, enz. enz. evengoed, vaak beter zelfs, als gewone Nederlandsche stervelingen de silhouetten onzer steden en dorpjes. Maar hij, die slechts zelden in de wereld der

Foto Aug. Rupp.

DE MATTERHORN EN ZIJN GLETSCHER, GEZIEN VAN DE RIFFELSEE BIJ DEN GORNERGRAT.

bergreuzen verblijft, heeft dikwijls de grootste moeite, zelfs met behulp van goede kaarten — want het schatten van den afstand tot een hoogen berg, die zoo nabij schijnt maar nog zoo ver is, valt niet gemakkelijk — zonder hulp van inboorlingen achter die namen te komen, en vooral — ze te onthouden. De eene bergtop, dat ziet hij wel, is meestal anders gevormd als de andere, maar toch... hou ze maar eens uit elkaar. Enkele toppen echter hebben zóó iets eigens, karakteristieks, dat men ze slechts weinig gezien behoeft te hebben om voor altijd hun naam te weten. Tot dezelve behooren de Pilatus, met zijn drie rotskammen, de Jungfrau, de zeer blanke, met haar sneeuwkegeltje aan de noordwestzijde, tot dezulke behoort ook de Matterhorn. De Matterhorn, minder bekend onder zijn Franschen naam Mont Cervin (wel zonderling omdat hij in Fransch-sprekend gebied ligt) is ruim 4500 M. hoog, een hoogte, die slechts door vier Alpentoppen wordt overtroffen. Zijn top heeft een eigenaardige pyramidevormige gedaante, en zoo glad en steil zijn de rotswanden, dat ze slechts op weinige plaatsen houvast aan de eeuwige sneeuw bieden. Die grimmige donkere rotspyramide, oprijzend uit een slanken rand van sneeuw en een waaier van gletschers, heeft een zoo geheel eenig aanzien, dat men ze bezwaarlijk met een anderen bergtop kan verwarren. Wat oostelijker verheft zich de nog iets hoogere Monte Rosa, en tusschen beide reuzen voert

het Matterjoch, de hoogste der gebruikte bergpassen, van den Val Tournanches in Piémont naar Zermatt, hoofdplaats van het Zwitsersche kanton Wallis, het in een groen dal gelegen dorpje, dat als het ware bewaakt wordt door de geweldige spits van den Matterhorn. Hoe dichtbij schijnt de bergreus! Maar toch is het, van Zermatt uit, wel een tocht van zeventien uur naar zijn top, d.w.z. als onderweg geen oogenblik gerust wordt. En daar versterking van den inwendigen mensch vooral op zulk een tocht nu eenmaal noodzakelijk is, nog gezwezen van het rusten, kan men voor de heele onderneming gerust vier dagen rekenen. De bestijging van den Matterhorn wordt tegenwoordig niet meer als buitengewoon moeilijk en gevaarlijk beschouwd. Maar wie niet tot de zeer getrainde bergklimmers behoort, wie niet kan beschikken over twee ervaren gidsen, en wie ook maar even last van duizeligheid heeft, late na, dezen tocht te ondernemen. Waarschijnlijk is 't aan het grimmig aanzien van den steilen rotstop toe te schrijven, dat hij eerst in 1865 voor het eerst beklommen werd, en wel door een Engelsch gezelschap; drie van de vier tochtgenooten en een van de drie gidsen verongelukten toen op den terugtocht. Wie niet bezeten is van den sportieven wensch om moeilijkheden te overwinnen, maar allereerst wil genieten van de schoonheden van de Alpenwereld, doet verstandiger de Matterhorn

slechts van verre te bewonderen, en, als hij heel gemakzuchtig is uitgevallen, zich per trein naar den Gornergrat te laten trekken, van welks top een grootsch panorama te bewonderen valt. Aan zijn voet liggen de z.g.n. Riffelmeertjes, en het gezicht van een dezer meertjes op den Matterhorn wordt op deze bladzijde in beeld gebracht. Vergissen wij ons niet, dan zijn Vierwaldstättersee en Berner Oberland, Graubünden met het Engadin, en de oevers van het meer van Genève, met Chamonix, bij onze landgenooten meer in trek

dan Wallis met het in zoo grootsche omgeving liggende Zermatt. Ten onrechte! Men denke dus ook eens aan Zermatt bij 't maken van reisplannen voor den volgende zomer. Als tenminste Minister Colijn het niet onmogelijk maakt....

A. I.

Op weg naar de Sawah.

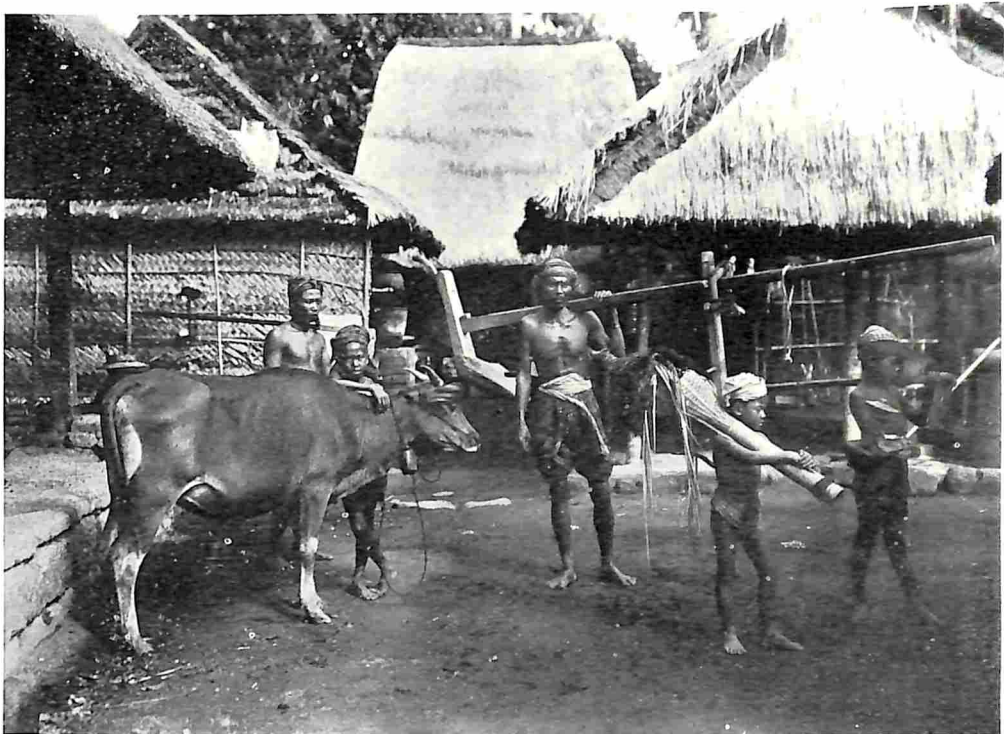
SAWAH is de Maleische benaming voor rijstveld, en de afbeelding op de volgende bladzijde geeft een kijkje in een Balineesch dorp of desa op het oogenblik dat de vader met zijn kinderen gereed staat naar buiten te gaan om met de grondbewerking een aanvang te maken. Als trekkracht wordt in Indië voor dit doel nimmer gebruik gemaakt van paarden, doch uitsluitend van het rund en den buffel. De Balinees draagt het haar in een ruwen knoop, waartoe hij zich bedient van een reep gekleurd katoen, die met lossen strik van boven om den wrong geslagen wordt en waarvan hij de beide einden achteloos rechts en links laat neerhangen, terwijl de kruin van het hoofd steeds onbedekt blijft. Bij bijzonder toilet wordt in het hoofdhaar de eene of andere welriekende bloem gestoken. Gewoonlijk worden de gewone werkzaamheden verricht met naakt bovenlijf, het onderlijf wordt beschut door een soort kort gestreept zak,

zoo strak mogelijk om de heupen geslagen en tot de knieën afhangende. Meestal is daaraan nog een breede strook van een of andere stof verbonden, die recht naar beneden afhangt en waarvan het uiteinde, indien de drager het vrije gebruik van zijn beenen wil hebben, door hem tusschen de beenen door gehaald en in den buikband gestoken wordt, die ettelijke malen om het lichaam is geslagen en tot bewaarplaats dient van tabaksdoos, lucifers enz. Op reis zijnde draagt de Baliër gewoonlijk een klein, zwart of bontgekleurd buisje met of zonder mouwen, terwijl bij bijzondere gelegenheden ook wel van een grooten, gevlochten hoed gebruik wordt gemaakt. De huizen der Balische dorpsbewoners bestaan uit lage, kleine hutten van klei of steen opgetrokken en met stroo bedekt; een klein venster, soms alleen de deur, geeft gelegenheid tot het binnentreden van lucht en licht. Een groot aantal dezer hutten, soms wel 20 tot 25 stuks, zijn op één uitgestrekt erf gebouwd, dat den vorm bezit van een langwerpig vierkant en door hoge muren van klei of gebakken steen en van boven met riet gedekt, van de wegen gescheiden worden. Ook de dorpen of desa's zelf waren destijds door dergelijke hoge muren omgeven, zoodat de gezamenlijke bewoners zich gemakkelijk konden verdedigen tegen aanvallen van buiten. Nadat het eiland Bali geheel onder rechtstreeksch bestuur is gebracht, zijn al die hoge muren geslecht geworden en ziet men er thans nog alleen de overblijfselen van. Op het erf worden verder aangetroffen rijstschuren en runder- en buffelstallen, terwijl de varkens in den regel vrij rondloopen. Het hoofdvoedsel van de bevolking is rijst. Van ouds staat bij de Balineezen de rijstcultuur in hoge eere. Niemand, van hoe aanzienlijken stand ook, schaamt er zich voor, dit landbouwbedrijf uit te oefenen. Op het gebied van landbouw en het aanleggen van irrigatiewerken is de Balinees den Javaan ver vooruit; dit zal ongetwijfeld te danken zijn aan den grooten invloed van de Hindoes, die vele eeuwen geleden van Java naar dit eiland zijn overgestoken en de oorspronkelijke bevolking als het ware hebben verhindoeiseerd. Vooral de natte rijstcultuur hebben zij daar ver vooruit weten te brengen. Algemeen bekend is het dat de hoogste gemiddelde producties per H.A. op het eiland Bali worden gemaakt. De formaliteiten en offerfeesten bij den rijstbouw zijn hier van nog meer beteekenis dan onder de Mohammedaansche Javanen. Nog steeds bestaat de gewoonte te offeren aan de godin van den landbouw, Dewi Sri genaamd, tot welk doel een gevlochten en overdekt korfje gevuld met wierook en allerlei offeranden en versierd met terzijde afhangend jong uitgerafeld mais of palmblad, op het rijstveld geplaatst wordt, zoodra de grondbewerking begint, waarna de zegen wordt afgesmeekt voor het welslagen van den oogst. Men ziet een der jongens voorop gaan met een bamboe over den schouder, waarop het korfje bevestigd is.

T H.

Breda's Raadhuis.

WEL heel weinig bleef te Breda over, dat nog van zijn oude „welvaart, neeringhe ende prosperiteyt” spreekt. In een al te ver verleden ligt zijn oude handelsbloei en zijn beteekenis als residentie van het Huis van Nassau. De tachtig-jarige oorlog maakte Breda tot een kwijnende stad. Wel leefde zij na den vrede van Munster weer op, dank zij ook haar groot garnizoen, later, onder Koning-Stadhouder Willem III, mede door diens herhaald verblijf binnen de muren

OP WEG NAAR DE SAWAH.

van het door hem voltooide en vergrootte slot der vaderen, maar de 18de eeuw zag haar op nieuw vervallen en tot een kwijnend provincieplaatsje worden, dat intuschen in de tweede helft dezer eeuw in den lande eenigen naam begon te krijgen als gezonde woonplaats met aangename omstreken. Meer bekendheid kreeg het nog als zoodanig in de jaren 1830-'39 toen een groot gedeelte van ons leger te Breda en omstreken was gelegerd, wat bovendien der burgerij groote voordeelen bracht. En toen de stad ook daarna een groot garnizoen bleef behouden, kwam zij opnieuw tot bloei. Geen wonder dan ook, dat de oude stad in de 19de eeuw een modern aanzien krijgt, vooral als in 1870 de door Menno van Coehoorn aangelegde omwallingen — droevige vandalendaad — geheel met den grond worden gelijkgemaakt en zij haar karakter van vestingstad verliest. Ziehier in enkele woorden de karakterloosheid van Breda's stedebeeld verklaard; krachtige 19de eeuwsche opbloei, volgende op tijden van verval, was slechts tot afbreken van oude, niet tot scheppen van nieuwe schoonheid in staat. Haar grootste aantrekkelijkheid dankt de stad, behalve aan hare omstreken, nog aan de oude hoofdkerk met haar fraaien toren. Een geheel afdoende verklaring van het feit, dat Breda zich ook al niet op een oud, monumentaal stadhuis kan beroemen, vindt men in het bovenstaande niet; want stadhuizen wisten zich vaak, door tijden van verval en slooplust heen, tot op dezen dag te handhaven.

Foto C. Steenberg.

STOEP EN INGANG VAN HET STADHUIS TE BREDA.

Het is noodig, bovendien te weten, dat het oude stadhuis in 1534 verbrandde, en het nieuwe kort daarop gebouwd (voorzien van gekanteelden voorgevel met gothische vensters en een ingang met hooge stoep) in de 18de eeuw dermate bouwvallig en onooglijk was geworden, dat een belangrijke vernieuwing noodzakelijk werd geacht en ten uitvoer gebracht, zoodra de omstandigheden dit veroorloofden. Dat was in 1766. Allereerst werd toen een geheel nieuwe voorgevel opgetrokken. Maar ook het inwendige werd duchtig onder handen genomen en verbeterd „naar de nive smaect”. ☞ Dat de toen door het vrij-onbelangrijke provinciestedje gebouwde gevel van zijn stadhuis niet door monumentaliteit en schoonheid uitmunt, is niet verwonderlijk. Intusschen toonde ongeveer ter zelfder tijd Geertruidenberg, dat in benarde geldelijke omstandigheden

verkeerende vesten nog wel stadhuysgevels kunnen optrekken die van smaak en kunstzinnigheid getuigen. Men bedenke echter, dat Breda's nieuwe gevel, te bouwen voor de twee huizen die het oude Raadhuis vormden, heel wat breeder was; en juist die twee huizen, waarvan de tusschenmuren zuinigheidshalve behouden moesten blijven, berokkendden heel wat moeilijkheden; dat ze bevredigend zijn opgelost, kan bezwaarlijk gezegd worden. Stoep en ingangspoort, de borstwering der eerste door vazen en schildhoudende leeuwen, het fronton der tweede door een beeld der Gerechtigheid gesierd, vormen te zamen een mooi, statig geheel. Maar wat staat dit allermaalst scheef voor den overigens dood-eenvoudigen gevel! Het is niet al te boud, te beweren, dat een gelukkiger oplossing werkelijk niet meer had behoeven te kosten. Maar — en ook dit verklaart veel —, de bouwmeester, Philip Willem Schonck, had zijn ontwerp aan het stadsbestuur aangeboden, zonder voor zijn werk bezoldiging te vragen. Het open zeskant torentje op het dak van het stadhuis is nauwelijks meer dan een klokhoudertje, en kan bezwaarlijk dienst doen als verfraaiing van het gebouw. ☞ Door de ingangspoort naar binnen gaande, staat men in de v.m. Vierschaar, die met fijn stucwerk in Lodewijk XV-stijl van François Beretta prijkt, aangebracht volgens de ontwerpen van Schonck. Voor den schoorsteenboezem tegen den oostelijken wand staat een witgeschilderd houten Justitia-beeld, en ter weerszijden daarvan

is de wand versierd met voorstellingen van de Voorzichtigheid, de Wijsheid, de Matigheid en de Gerechtigheid. In den noordelijken muur, boven een deur, zien we in het fronton waarlijk al weder een Justitiabeeldje, de derde voorstelling der Gerechtigheid in deze ruimte! Daar onder slingert zich een band met het opschrift „Candide cauter et constanter” (oprecht, voorzichtig en volhardend), terwijl nog wat lager, op het deurschildje, de woorden „Recte faciendo neminem timeas” (als ge juist handelt, behoeft ge niemand te vreezen) te lezen zijn. ☞ Van de vertrekkende verdient een drietal vermelding. De kamer van Burgemeesters en Wethouders en de Raadzaal echter voornamelijk om de geschilderde portretten, waaronder eenige verdienstelijke, van Oranjevorsten en anderen die er de wanden sieren. Het fraaiste vertrek is de Burgemeesterskamer, de vroegere vergaderzaal der Tienraden, met een hardstenen schoorsteen in Lodewijk XV-stijl, waarboven een

schilderstuk is aangebracht, dat Scipio's grootmoedigheid verbeeldt. De wand aan de overzijde is met een blijkens het opschrift door J. H. Fredriks in 1804 geschilderd behangsel bedekt, waarop wederom Vrouwe Justitia werd voorgesteld. Boven een tweetal deuren zien we voorstellingen van de Voorzichtigheid en de Stilzwijgendheid aangebracht, deze laatste niet in de gedaante van een bekoorlijke vrouw (als in Amsterdam's Stadhuis) maar in die van een grijsaard. ☞ Men ziet het: pogingen om den zetel van Breda's bestuurders een waardig aanzien te geven, zijn niet achterwege gebleven. Meer dan zwakke en geringe pogingen daartoe kon Breda zich in de 18de eeuw echter niet veroorloven.

A. I.

Jeronimus en zijn deftig uiterlijk.

JERONIMUS was een vent van niks. Hij kon niks, hij wist niks, hij durfde niks. Hij was, kortom, het zinnebeeld der onbenulligheid. Maar hij had een knap, ja, een voornaam uiterlijk. Hij was wat men in den volksmond een „heer” noemt. ☞ Een loopbaan van twaalf ambachten dertien ongelukken. Zijn bezigheid bestond eigenlijk in hoofdzaak uit solliciteren naar betrekkingen, die hij nimmer de zijne zou noemen. „M. Naar aanleiding van uwe annonce ben ik zoo vrij, mij voor de vacante betrekking bij uwe geëerde firma aan te bevelen,” enz. lag hem in den mond, of beter: in de pen bestorven. Vaak kreeg hij antwoord. Om persoonlijk nader te komen bespreken. Maar het fnuikende was, dat die persoonlijke besprekingen nooit tot een benoeming leidden, en hij derhalve zijn bestaan van sollicitaties weder hervatten kon, ... en met hetzelfde succes. ☞ De dag, waarop ons verhaal aanvangt, trof den veelgeplaagden Jeronimus natuurlijk wederom midden in een zijner sollicitatieperiodes aan. Hij had geschreven op een advertentie, waarin een magazijnknecht gevraagd werd: het verzoek om persoonlijk nader te komen bespreken was wederom niet uitgebleven, en zijn liefdevolle moeder hield zich onledig met de zorg voor zijn uitrusting voor de belangrijke expeditie. Zijn groene overjas werd vochtig gemaakt, zoodat voor 'n paar uur 'de oorspronkelijke kleur

hervonden was. Zijn rossige kaasbolletje werd met inkt bijgeschilderd. De overvloedige franje van zijn broekspijpen werd gelijkgeknapt. Daarna vertrok hij met een zegenwensch zijner brave moeder, die als alle moeders, ondanks alle tegenslag, haar zoon voor vol aanzag. ☞ Na een uur was de sollicitant alweer terug. En het huilen stond hem nader dan het lachen. Op een vraag van de brave moeder brak hij los: „Ik weet nu de reden, dat niemand mij aanneemt. Het is om mijn uiterlijk! Om mijn ellendige uiterlijk”. ☞ De moeder, op niets zoo trotsch als op dit uiterlijk, waaraan zij zelve, met groote inspanning het levenslicht geschonken had, keek ervan op of ze het in Keulen hoorde donderen. „Als magazijnbediende kon de man me niet gebruiken,” jammerde de zoon. — „en toen ik een beetje aandrang, zei hij: „neen, mijnheer, dat is geen werk voor u. („Mijnheer” en „u”, wat zeg je ervan?) Aan uw voorkomen zie ik, dat u van goede familie bent, en

Foto C. Steenbergh.

SCHOORSTEEN IN DE BURGEMEESTERSKAMER
VAN HET STADHUIS TE BREDA.

al neemt u dat baantje nu voor het oogenblik aan, volhouden kunt u het niet. Goedenavond, mijnheer". — Maar ik solliciteer niet meer. Ik heb er genoeg van. Mijn uiterlijk zit me in den weg. Nou weet ik het!" En of zijn moeder nu hoog of laag sprong, hij bleef erbij: zijn knappe uiterlijk was het, waar hij zijn nek over brak. Men vertrouwde hem niet. Een heer, al was het dan maar een heer in schijn, — die naar allerlei sjofele karweitjes solliciteerde, werd door niemand vertrouwd.... En Zijn knappe, voorname uiterlijk was zijn vloek! Maar, zoo peinsde hij, hij kon zich toch niet verminken? „Ik wou dat ik scheel was, of mottig, of dat ik een bochel had," riep hij, ondankbaar. Maar helaas, dáar was niets aan te veranderen. Plotseling begreep hij toen, dat het andere moest worden veranderd. Indien men hem te voornaam vond voor armoedzaaiers-baantjes, dan zou hij naar voorname baantjes moeten solliciteeren.... Zoo geschiedde het, dat hij schreef op een annonce voor directeur van een naamloze vennootschap, en.... deerniswaardig op de koffie kwam. Toen hij van zijn vreemde sollicitatie met de kous op den kop bij zijn brave moeder arriveerde, was deze geheel uit haar lood.

„En.... enne.... sprak hij niet over je goede uiterlijk?" vroeg ze. „Daar nam hij net zooveel notitie van als niks. Hij vroeg me alleen of ik niet wel bij het hoofd was. En wachtte niet eens op mijn antwoord". „O, o," jammerde de moeder met een blik van vergoding naar den armen Jeronimus, — „je bent geknipt, gewoon geknipt voor 'n.... directeur. Jij, zoo'n echte heer". „Ik wou, dat ik een boeventronie had," mopperde de arme Jeronimus wanhopig. Na deze mislukte sollicitatie waagde hij voorloopig geen nieuwe. De moed was hem in de schoenen gezonken. Zijn geval was hopeeloos. Op een keer bleek er toch zoowaar nog uitkomst. Een bekende hielp hem aan een baantje als handelsreiziger. In dien werkring zou zijn knappe uiterlijk een mooie introductie zijn. Maar het viel anders uit. Bij den eersten klant den besten, — een ijverig kruidenier — had je de poppen al aan het dansen — vanwege dat beschaafde, knappe voorkomen van Jeronimus. Toen deze n.l. den winkel binnentrad, zag de kruidenier hem voor een notabel ingezetene aan,

een goeden klant van zijn nering, en putte zich uit in een reeks van complimenten en strijkages. Jeronimus moest daarop den man wel uit den droom helpen, en zeggen, dat hij voor de firma zoo-en-zoo kwam om hem zijn goederen aan te bieden. Waarop de kruidenier, hevig verbitterd over zijn vergissing, den man op de meest vlegelachtige wijze uitveterde en hem uitnoodigde, een ingewikkeld meetkunstig vraagstuk op te lossen, n.l. vierkant op te hoepelen. Deze en een serie dergelijke ervaringen maten de maat van Jeronimus narigheid vol. Hij raakte na een poosje heelemaal den kluts kwijt. Men zag hem met zijn monstertasch aan de hand langs stille afgelegene grachten dwalen, waar geen enkele winkelverbleef, en dus geen enkele kans op een order was. Op een goeien dag werd hij met mon-

stertasch en al uit zoo'n gracht opgevischt. De dokter, die den dood constateerde, stond verstomd over het deftige knappe gezicht van den stumperd. „Een mooie doode," zei hij tot de beproefde moeder. „Zeg u dat wel, dokter," antwoordde deze, gestreeld bij al haar narigheid, — „ja, hij was altijd een echte heer".

JOB STEYNEN

VAN MENSCHEN EN DIEREN.

28) door G. D. ROBERTS.

En Melissa had dit van ter zijde gezien en felle verontwaardiging laaide in haar op. Juist wilde zij een scherp woord van protest laten hooren, toen de kerel zich plotseling voorover boog, kwaadaardig bromde: „je mot wat harder rijen!" en de teugels greep. Instinctmatig hield ze vast met al haar kracht, die werkelijk niet zoo gering was. Maar met één hand — een groote beenderige hand met een ijzeren greep — wrong hij haar beide polsen zoo meedoogenloos, dat haar vingers van zelf loslieten.

En Melissa had haar lippen geopend om te schreeuwen, maar haar vaste wil behield nog tijdig de overhand. Zonder een woord te spreken stak zij haar handen onder het berenvel, wreef haar polsen, en kookte inwendig van woede. Haar hart barstte bijna van ergernis, als zij er aan dacht hoe zij door haar zorgen dit monster weer op krachten had gebracht. En daarbij was ze vreeselijk bang. De heele zaak had zoo iets afschuwelijk geheimzinnigs, dat het haar bloed in de aderen deed stollen. Maar aan één gedachte hield ze onwrikbaar vast en dit bracht haar zenuwen tot bedaren. Tot ze naar de stad was gegaan, had ze haar leven lang veel met dieren omgegaan en daarbij had zij die voornaamste les geleerd: nooit angst te toonen — dat angst toonen altijd beteekent een ongeluk uitlokken. Bitter verweet zij het zich nu, dat ze zich niet door Jim Wright had laten begeleiden. Nu begreep zij, dat zij slechts Jim tegen deze omstandigheden opgewassen achtte. Met Jim had zij zich veilig gevoeld. Terwijl ze stijf achterover op de bank leunde, bestudeerde zij het gezicht van den man en kwam spoedig tot de conclusie, dat ze niet met een krankzinnige te doen had.

Het was een slecht en wreed gezicht, maar niet van verstand ontbloot. In de diepliggende, bloed-doorloopen oogen lag een gejaagden blik. „Wat zou hij gedaan hebben?" vroeg zij zichzelf onwillekeurig af. En toen kreeg haar toorn weer de overhand, toen zij zag hoe hij het paard afranselde en het moedige dier voortjoeg met een vaart die het bij de eerstvolgende hindernis uitgeput zou doen neervallen. „Je bent een dwaas zoowel

Foto C. Steenbergh.

VERSIERING VAN HET FRONTON BOVEN EEN DEUR IN DE V.M. VIERSCHAAR VAN HET STADHUIS TE BREDA.

Foto C. Steenbergh.

WANDVERSIERING MET VOORSTELLING DER GERECHTIGHEID IN DE V.M. VIERSCHAAR VAN 'T STADHUIS TE BREDA.

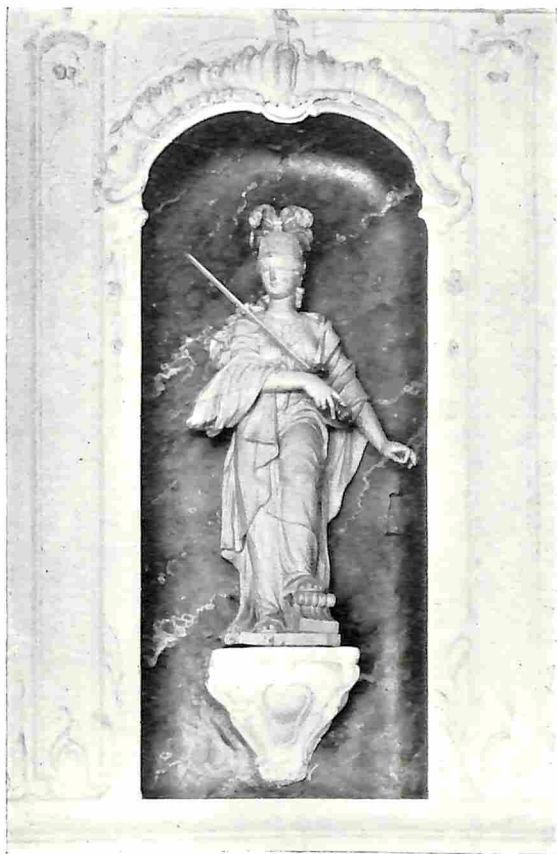

Foto C. Steenbergh.

JUSTITIABEELD BOVEN DEN SCHOORSTEEN IN DE V.M. VIERSCHAAR VAN HET STADHUIS TE BREDA.

als een beest," zei ze met koele minachting. „Als je zoo'n haast hebt, ben je dan niet wijs genoeg om je paard te sparen? Zooals *jij* rijdt, zal het dier totaal op zijn vóór we een mijl verder zijn. Dan ben je precies zoo ver als je was toen ik je een half uur geleden uit medelijden liet instappen." ☼ De kerel keek haar aan met een kwaadaardigen grijns, die zijn lange, verkleurde en gebroken tanden liet zien. Ze keek hem vast in de oogen, want haar kwaadheid had alle vrees verjaagd. „Jij bent een brutaaltje! Maar nu mot je je mond houden. Ik heb genoeg om aan te denken zonder jouw praatjes," beval hij kortaf. Maar toch erkende hij de juistheid van haar kritiek en hield hij op het paard voort te jagen. Toen zijn opgewondenheid bedaard was, mende hij feitelijk met een handigheid die even groot was als die van Melissa. Uit zijn bereidwilligheid het paard te sparen, maakte Melissa op, dat het zijn plan was ver weg te gaan. „Enfin", dacht ze bij zichzelf, terwijl ze op haar witte tandjes knarste, „als we zoo ver zijn, dat vader me hooren kan, zal ik wel zorgen, dat hij zijn verdiende loon krijgt". ☼ In de paar volgende mijlen spraken ze geen woord. De maan stond nu hoog boven de onregelmatige kruinen der denneboomen en scheen staalblauw en doodelijk koud op de onafgebroken sneeuwvlakten. Toen kwamen zij op een punt, waar een andere weg links af ging naar de Amerikaansche grens op zoowat twintig mijl afstand. De vreemde deed den vos naar links zwenken. ☼ „Halt !" riep Melissa gebiedend uit. „Ik ga naar County Line". ☼ De kerel lachte. En die lach, kil en meedoogenloos, deed Melissa meer en volkomener den moed verliezen dan iets anders in dit heele hatelijke avontuur. „Ik had je heelemaal vergeten!" zei hij. „Ja, natuurlijk, *jij* gaat naar County Line. Maar *ik* ga naar Manie en zoo veel verder als ik komen kan; dat is beter voor mijn gestel. En ik heb geen lust een vrouw mee op reis te nemen. Dus maak dat je d'r uit komt en wel vlug! Ik heb geen tijd te verliezen!" En tegelijkertijd begon hij haar pakjes in de sneeuw te gooien. ☼ Toen verloor Melissa heelemaal den moed. „Hoe *kan* je zoo iets doen!" kermde ze, handenwringend van angst. „En ik ben zoo goed voor jou geweest! Ik zal hier sterven. Ik zal hier doodvriezen". „Het is nog maar zes of zeven mijl van County Line", zei de kerel, Melissa's koffer op de sneeuw zettend. „Ik denk, dat je vóór den ochtend wel zult aankomen. Je hebt me inderdaad goed behandeld en daarom laat ik je al je bagage houden". ☼ En toen hij zag, dat Melissa wanhopig bleef zitten, keerde hij zich woest naar haar toe en stak zijn hoofd vooruit tot zijn gezicht bijna het hare raakte. „Daarom laat ik je gaan," siste hij, „om alarm te slaan en ze achter me aan te jagen! Je weet niet wanneer je goed af bent! En nou vooruit! Vóór ik me bedenkt. Ik ben eigenlijk gek dat ik je niet meteen je portie geef, zoodat je later geen gelegenheid meer hebt ze op mijn spoor te brengen". ☼ Ziek van schrik week Melissa terug van dat vreeselijke gezicht, legde één hand op haar oogen en sprong bevend van de slede af. De kerel wierp haar het berenvel achterna en reed weg.

III.

☼ Waar Melissa stond, kwam de sneeuw tot boven haar knieën. Het berenvel lag vlak bij haar, en zij zonk er huiverend

op neer. Daar stond haar koffer op zijn kant in de sneeuw, terwijl al haar pakjes verspreid om haar heen lagen. Zij bleef ze eenige minuten hulpeloos aanstaren, en inmiddels verdween de slede bij een bocht in den weg. Een paar seconden later stierf het geluid der schelletjes weg en heerschte volkomen stilte, behalve wanneer een boom barstte door de intense kou. ☼ Maar die toestand van moedeloze neerslachtigheid duurde slechts kort. Toen kreeg Melissa's dapper en flink karakter weer de overhand. Zeker, ze zou die paar mijlen wel te voet kunnen afleggen, alvorens zij overmeesterd

werd door koude en vermoeienis. Ze wilde het doen. Niets zou haar kunnen weerhouden. En ze zou 't gauw doen ook, en de politie waarschuwen en de justitie op zijn spoor brengen. En in ieder geval was 't beter hier te zijn dan in de slede met dien schurk — een moordenaar, blijkbaar. Opnieuw vond zij steun in haar rechtmatige verontwaardiging, die haar bloed deed koken en haar met nieuwen moed bezielde. Zij spelde haar rokken op tot aan de knieën, raapte het berenvel van den grond, wierp een weemoedigen blik op den koffer en de geliefde pakjes, en aanvaardde dapper den doodschen witten weg, die naar County Line voerde. ☼ In de eerste opwelling van energie kwam ze goed vooruit, soms tot aan haar middel doordiepesneeuw hoopen wadend en van tijd tot tijd stilstaand om op adem te komen. Ze had meer dan een halven mijl afgelegd, alvorens ze inzag in welk een gevaarlijke positie zij verkeerde. Steeds vaker moest zij stilstaan om op adem te komen, telkens slaagde zij er minder goed in zich door de eindeloze sneeuwop-hooping en te worstelen. Zij dacht er aan, de zware berenhuid, die haar zoozeer in haar bewegingen belemmerde prijs te geven; maar toen bedacht zij dat dit haar eenige hoop was, als zij genoodzaakt zou zijn gedurende langeren tijd op één plaats te blijven en uit te rusten, en dus hield zij hem wanhopig vast. Telkens als zij stilhield, doordat ze buiten adem was geraakt, legde zij hem op den grond en ging er op zitten, op die wijze voorzichtig haar krachten sparend. ☼ In den beginne hield de inspanning haar warm. Maar ten slotte werd zij door uitputting overmand, en toen begon zij zich dadelijk bewust te worden van de hevigheid der koude. Zelfs het licht der maan scheen er van te trillen, als een draad, die tot springens toe gespannen is. Voor den eersten keer zag zij de vreeselijke waarheid in het gelaat — dat ze misschien County Line niet kon bereiken. Zij verzette zich met hand en tand tegen die gedachte, maar niettegenstaande haar vasten wil om ze niet te aanvaarden, sloop ze telkens terug in haar geest en verslapte haar wilskracht. Dan dacht ze weer aan Jim en dit bezielde haar met nieuwen moed, deed haar hart sneller kloppen. Misschien dat hij haar toch nog volgen zou, al had ze geweigerd hem mee te laten gaan! Walter was niet meer dan een lieve jongen, dien zij de baas af was. Maar Jim was een echte man. Zij dacht aan zijn flink gezicht. ☼ Tot nu toe had 't niet gewaaid. De dichte bosschen hadden allen wind opgevangen. Maar toen zij een scherpen bocht in den weg omsloeg, kreeg zij den wind pal in 't gezicht. Hij sneed haar nijpende ademhaling af en verdubbelde den invloed van de snerpende kou.

(Slot volgt).

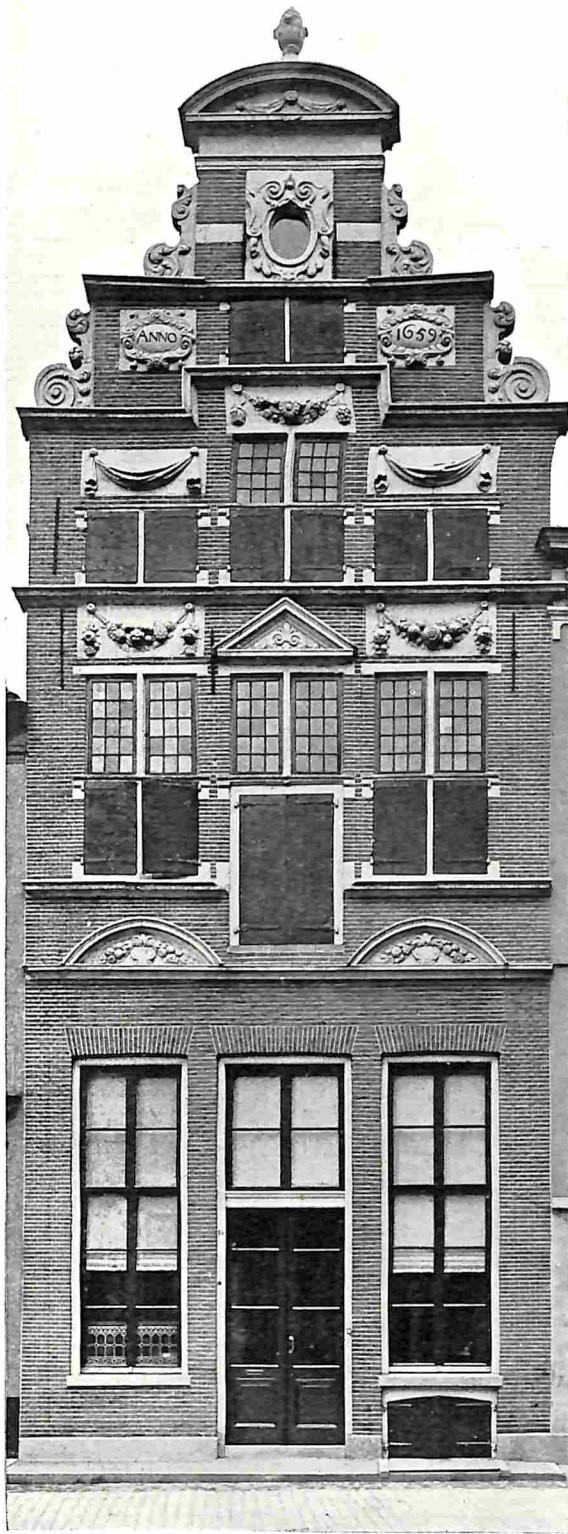

Foto C. Steenbergh.

OUDE GEVEL AAN DE KLEINE POOT
TE DEVENTER.